

УДК 168.522

Овчарук Ольга Володимирівна
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії, історії культури
та музикознавства, докторант Національної
академії керівних кадрів культури і мистецтв
e-mail: ovcharuk_olga@mail.ru

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСМИСЛЕННЯ ЛЮДИНИ У ВИМІРАХ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті на основі міждисциплінарного підходу та шляхом залучення методологічних стратегій філософського та історичного наукового знання обґрунтовано методологічні засади осмислення феномена людини в історико-культурологічному дослідженні.

Ключові слова: феномен людини, культурні цінності, історико-культурологічне дослідження, міждисциплінарний підхід, факт культури, аксіологічний підхід.

Овчарук Ольга Владимировна, кандидат педагогических наук, доцент, профессор кафедры теории, истории культуры и музыковедения, докторант Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Методологические основы осмысления человека в измерениях историко-культурологического исследования

В статье на основе междисциплинарного подхода и путем привлечения методологических стратегий философского и исторического научного знания обоснованы методологические основы осмысления феномена человека в историко-культурологическом исследовании.

Ключевые слова: феномен человека, культурные ценности, историко-культурологическое исследование, междисциплинарный подход, факт культуры, аксиологический подход.

Ovcharuk Olha, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Professor, Doctoral Student, National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Methodological foundations of thought human dimensions of historical and cultural studies

The article is based on an interdisciplinary approach by bringing methodological strategies philosophical and historical scientific knowledge, grounded methodological principles of human understanding of the phenomenon in historical and cultural studies. It is shown that the problem of man has always appeared to philosophy, philosophical anthropology (NA Berdyaev, Buber M., A. Gehlen, W. Dilthey, G. Plesner, M. Shelyer et al.) And almost all the areas of philosophy of the twentieth century, among them – a philosophy of life, and ekzystentsionalizm personalism, psychoanalysis and neofreydzizm, phenomenology, hermeneutics, structuralism (E. Durkheim, M. Moss, B. Malinowski, Margaret Mead, L. Levy-Bruhl, Levi-Strauss, E. Taylor, J. Frazer, Freud, Erich Fromm, V. Frankl, V. Turner, Piaget, J. Huizinga, Sartre, E. Cassirer, Foucault et al.). Cultural Studies as an interdisciplinary, integrative research area of knowledge can be represented among modern anthropological studies in the humanities with their own interdisciplinary matrix in which the human problem arises from the standpoint of understanding the value created by its semantic content-the evolution of spiritual and cultural forms.

It is noted that the search for new, appropriate to the current state of scientific knowledge, methodologies are a sign of all areas of modern humanities. This process describes the dynamics of the modern and cultural knowledge, as discussed in the works of contemporary domestic and foreign researchers (O. Astafeva, M. Alexandrova, P. Bogucki, M. Brovko, P. Herchanivska, P. Huryevych, M. Kagan, V. Levin, V. Rozin, S. Nyeryetina, A. Flier et al.). Based on the analysis of the conceptual foundations of problems in the history and theory of culture scientists developed the foundations of cultural knowledge as the methodology of individual cultural phenomena, and integral stages in the development of artistic and historical process.

Organic interdependence of human communication and culture are the subject of reflection kulturfilosofskoyi thoughts as always konstytuyovalasya culture in human history as a phenomenon, which is a generalized diverse form of ownership rights to the world. Given the interdisciplinary nature of cultural studies, as well as taking a statement that it, along with philosophy of history is the most "old" and often interpenetrating sciences, in the bosom of which was born the cultural opinion, the article made reference to cognitive strategies have produced philosophical and historical knowledge.

From the standpoint of philosophical reflection on the relation of man and culture, there are three levels of interaction: hands-on, practical and intellectual, spiritual and theoretical. Bottom level is found in the creation of a real man of his "second nature" – cultural objects and processes and in the same real creation of human culture; practical and spiritual level opryavnyuyetsya in mythological, religious and artistic understanding of human culture, just as she vividly interprets the natural and social life; spiritual and theoretical level realized in the study of human culture and human culture – the existential consciousness, as well as different types of knowledge – philosophy, a religion and more. Thus, all three levels of human communication and culture manifested bilateral – man creates culture and culture creates man

Involvement in the context of cultural studies and methodological approaches of historical knowledge it provides a conceptual understanding of how the relationship between the present and the past that meets the requirements of the deep cultural and scientific thought of today. Historical research provides a scientific reconstruction of history. For these reconstructions characteristic: the reliance on historical facts and historical material; use for historical explanation means and instruments of various human sciences – sociology, psychology, semiotics and, indeed, culture.

In terms of the methodology of cultural knowledge and new understanding becomes itself a historical fact, as history taught as a set of events and the facts alone, on which the whole historical science, but based on the study of events, situations and forms in their not clever, and the usual, ordinary, trivial terms that inherent in their cultural science reading. Taken in such a historical fact appears as an important cultural phenomenon, the interpretation of which can detect the features of the historical dynamics of culture and the implementation of social life as an individual and entire community.

Particular importance is the question of the expansion of cultural studies their subject areas, all of which are based on an integrated approach allows to solve problems systematically and structural generalization test material to identify functional parameters and semantically universal culture, as well as identifying specific features and peculiarities of Ukrainian culture.

Keywords: human phenomenon, cultural values, historical and cultural studies, interdisciplinary approach, the fact of culture, axiological approach.

Осягнення природи людини, її стосунків із соціумом та сенсу існування – питання, що завжди поставали перед філософією, філософською антропологією (М. О. Бердяєв, М. Бубер, А. Гелен, В. Дільтей, Г. Плеснер, М. Шелер та ін.) та майже усіма напрямками філософії ХХ століття, серед яких – філософія життя, персоналізм та екзистенціалізм, психоаналіз та неофрейдизм, феноменологія, герменевтика, структуралізм (С. Дюркгейм, М. Мосс, Б. Маліновський, М. Мід, Л. Леві-Брюль, К. Леві-Строс, Е.Тайлор, Дж. Фрейзер, З. Фрейд, Е. Фромм, В. Франкл, В. Тернер, Ж. Піаже, Й. Хейзінга, Ж.-П. Сартр, Е. Кассіпер, М. Фуко та ін.).

Попри домінуючу думку в умовах постмодерну про втрату суб'єкта та особистості, стає необхідним відкриття нової антропологічної перспективи шляхом вироблення культурологічного погляду на феномен людини у її органічному взаємозв'язку із культурою. У зазначеному вимірі культурологія як міждисциплінарна, інтегративна наукова сфера знань може бути представлена серед антропологічних вчень у сучасній гуманітаристиці із власною міждисциплінарною матрицею, в якій проблема людини постає з позицій осягнення створених нею ціннісно-сміслових змістів в еволюції духовно-культурних форм. Утім, найважливішим культурологічним аспектом осмислення людини є визнання її як творця універсальних та специфічних культурних цінностей, втілених у способах пізнання та рефлексії, в образах художнього світогляду, що транслюється з глибин історії у вигляді національних та соціальних традицій, звичаїв, культурних норм, гуманістичних вчень, матеріальних та духовних пам'яток культури. Еволюційний характер розвитку культури, її історична природа, як за походженням, так і за сутністю, а також непересічна роль людини у процесі створення культурних цінностей, специфіка яких визначається особливостями певної історичної епохи, актуалізує постановку проблеми у вимірах широкого людиновимірного підходу до феномена культури. Втім, попри значний масив накопиченого теоретичного матеріалу, відсутній культурологічний підхід до розв'язання заявленої проблем. Це спонукає до її осмислення через розробку відповідних теоретико-методологічних основ із залученням міждисциплінарного підходу.

Отже, метою статті є обґрунтування методологічних засад осмислення феномена людини в контексті історико-культурологічного дослідження.

Слід зауважити, що пошук нових, адекватних сучасному стану розвитку наукових знань, методологій є ознакою усіх сфер сучасної гуманітаристики. Цей процес характеризує й динаміку розвитку сучасного культурологічного знання, про що йдеться у працях сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників (О. М. Астаф'єва, М. В. Александрова, Ю. П. Богущкий, М. М. Бровко, П. Е. Герчанівська, П. С. Гуревич, М. С. Каган, В. Г. Левіна, В. М. Розін, С. С. Неретіна, О. П. Огурцов, А. Я. Флієр та ін.). На основі аналізу концептуальних засад проблем історії та теорії розвитку культури вченими розроблено основи культурологічної методології пізнання як окремих культурних явищ, так і цілісних етапів в розвитку художньо-історичного процесу.

Органічна взаємообумовленість зв'язку людини та культури є предметом роздумів культурфілософської думки, адже культура завжди конституювалася в людській історії як феномен, котрий узагальнював різнобічні форми причетності людини до світу. Так, фундатор сучасної антропології Макс Шелер вважав, що історії філософії та культури не можуть бути написаними без вивчення історії становлення самосвідомості людини, формування її уявлень про себе, без виявлення належного порядку цінностей, чи "порядку любові" [8, 259]. Вітчизняні культурологи В. М. Шейко та Ю. П. Богущкий вказують на безпосередній взаємозв'язок та взаємовплив людини та культури: "Через залучення людини до світу культури, змістом якої є сама людина в усьому багатстві її можливостей, потреб і форм існування, реалізується як самовизначення особистості, так і її розвиток" [7, 117]. На думку відомого, М. С. Кагана, культура являє собою саме ту іпостась життя людини, яка своєрідно "утримує" її в достеменному, автентичному бутті, сутнісно поєднаному із людським в людині. Саме тому спектр можливостей культури являє собою розкритість людини світові, а духовні феномени, включені до цього процесу, належать до фундаментальних підвалин людського буття, а проєктивні детермінанти й, передовсім ідеал, мрія, надія, вводять людину в світ можливостей [3].

Отже, розглядаючи культуру як багатогранне соціальне явище, що утворює невід'ємний простір життя людини, у якому втілюються її творчі здібності та реалізується духовний потенціал, а людину як творця ціннісних змістів культури, маємо беззаперечно визнати виправданість дослідження фено-

мену людини у культурологічному модусі пізнання у вимірах розробки відповідних історико-культурологічних методологічних підходів.

Враховуючи міждисциплінарний характер культурології, а також приймаючи твердження, що саме філософія поряд із історією є найбільш "старими" та часто взаємопроникаючими науками, у надраках яких і народилася культурологічна думка, звернемося до вже вироблених пізнавальних стратегій філософського та історичного знання. Як зауважують укладачі праці "Антологія культурологіческой мысли" С. П. Мамонтов, А.С. Мамонтов, "коли той чи інший мислитель від загальнофілософських тем світобудови, світорозуміння та пізнання звертається до феномену Людини, він невідворотно вступає у сферу культурології. Окреслити межу цього переходу не просто, тим більше, що усі філософи, також як і історики, в той чи іншій мірі виступають як культурологи" [1, 4].

З позицій філософського осмислення відношення людини та культури можна виділити три рівня їх взаємодії: практичний, практично-духовний та духовно-теоретичний. Практичний рівень виявляється у реальному творенні людиною своєї "другої природи" – культурних предметів та процесів та в такому ж реальному творенні культурою людини; практично-духовний рівень оприявнюється в міфологічному, релігійному та художньому осмисленні культурою людини, подібно тому, як вона образно осмислює природне та соціальне буття; духовно-теоретичний рівень реалізується у вивченні культурою людини та людиною культури – у буттєвій свідомості, а також у різних видах знань – філософії, релігійних вченнях тощо. Отже, на всіх трьох рівнях зв'язок людини та культури проявляється двостороннє – людина творить культуру і культура творить людину [3, 76].

Методологічно важливим в контексті змісту проблеми "людина-культура" є виокремлення трьох масштабних планів у самому понятті "людина": загального, особливого та одиничного. У цьому зв'язку маємо скористатися думкою відомого філософа М. С. Кагана про те, що говорячи про людину, мають на увазі, по-перше, людину у вимірах усього людства, роду Homo Sapiens; по-друге, певний тип людини, локалізований в часі та просторі, наприклад "первісна людина", "ренесансна людина", "російська людина", "біла людина" і т. д.; нарешті, третє, мають на увазі конкретну особистість, яка є відмінною від усіх інших індивідів – "я", "ти", "він" [3, 76].

Виходячи з цього, вбачається логічним припустити, що і зміст проблеми "культура і людина" змінюється відносно до кожного модусу буття людини та визначається відповідними рівнями – співвіднесенням культури і людства, культури і особистості, культури та людини певної історичної епохи. Крім того, відповідно до філософського розрізнення онтологічних рівнів "загально-особливе-одиничне", сама культура набуває три масштаби: культура як спосіб існування людства; культура той чи іншої частини людства, макро- або мікрогрупи, а також культура окремої особистості. "В її реальному існуванні культура постає перед нами не як "культура взагалі" – таким є ансамбль її інваріантних, сутнісних рис та властивостей, – а як культура нації, культура соціального прошарку, культура дитинства, культура середньовічного містянина, культура сучасних політиків тощо" [3, 79]. Все це дає можливість визначити культуру як широкий простір модифікацій, що перехрещуються та за кожною з яких стоїть певний тип людини, оскільки він цю модифікацію культури створює і вона його свідомість формує.

Втім, важливо зауважити, що у зазначеному контексті йдеться про орієнтацію на певний тип людини або культурно-історичний тип, що як поняття фігурує у науковій літературі, який на відміну від об'єднань людей, що існували та й нині існують як соціальні реалії (етнічні, лінгвістичні, політичні, конфесійні, станові, соціально-функціональні, соціально-статусні та інші групи, являє собою певну сукупність рис культурної схожості у тих чи інших народів, які виокремлюються вченими за різними ознаками (єдність рівня соціального розвитку, спільність релігії, спорідненість традицій та форм у функціонуванні інститутів соціальної регуляції, наближеність художньо-стильових рис культури тощо). До подібних зразків штучно створеної типології як технічного інструменту науки можна віднести культурні та історико-етнографічні спільноти, художні стилі, історичні епохи, стадії, періоди, виокремленні на основі виділених певних атрибутивних рис.

З позицій культурологічного дослідження суттєвим та принципово важливим є необхідність розрізнення між історичними соціальними реаліями та модельними побудовами, що являють собою певний методологічний засіб чи евристичний прийом осягнення дійсності. Так, процес конструювання та створення моделі тісно пов'язаний із "ідеальним типом" М. Вебера як центрального принципу методології вченого, який конструюється як певна теоретична схема. В контексті логіки науки процес конструювання ідеального типу перетинається із процесом створення ідеалізованої абстракції, а в цілому ідеальний тип – з ідеальною моделлю. Втім, в гносеологічному аспекті ідеальний тип М. Вебера виявляється ідеалістичною інтерпретацією моделі та процесу її створення. Сам по собі ідеальний тип не дає знання про відповідні процеси та зв'язки із соціальною реальністю та не є її адекватним відтворенням, а, відповідно, являє собою лише методичний прийом, додатковий інструмент, за допомогою якого можна створити цілісну ідеально-типову картину.

Відтак, з позицій культурфілософського підходу можна зробити висновок, що стосується реального буття культури не як звичайного сусідства множинності субкультур різного масштабу та різної природи, а як живої їх взаємодії – контактної, дистантної, синхронічної, діасинхронічної тощо. Саме так розкривається внутрішня діалектика конкретного типу культури, його спрямованість як в глиб, так і назовні завдяки намаганням виявити особливості свого типу людини та її відкритість усім іншим людським

групам, як нині існуючим, так і майбутнім. Співвідношення цих орієнтацій, безумовно, змінюється у широкому діапазоні, але об'єктивна необхідність забезпечити зв'язки, контакти, комунікацію, спілкування людей за межами кожної спільності, групи, типу, актуалізує те чи інше співвідношення обох культурних інтенцій.

Найвищим рівнем проблеми "культура-людина" у її філософському розумінні є вимір "культура та індивідуальність". В історії філософської думки проблема індивідуалізації вперше була поставлена Ф. Шлейєрмахером та розвинута у працях представників німецької класичної філософії І. Канта, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля, А. Шопенгауера, які оперували поняттями "трансцендентного суб'єкта", або "абсолютного суб'єкта".

Як історичний феномен людська індивідуальність в точному значенні цього поняття – як неповторна комбінація духовних якостей та властивостей особистості, що відрізняє одну особистість від іншої – оприявнюється лише в епоху Відродження. Вона стала першим в історії людства типом культури, в фундаменті якої було закладено визнання цінності людської індивідуальності. Уся наступна історія людства із виразною рельєфністю показала значення самої проблеми особистості та її проєкцію у сферу культури. Адже у філософському вимірі культура може ґрунтуватися як на особистісному, так і безособистісному фундаменті, вона здатна і стверджувати особистість, і принижувати її, протиставляючи їй абсолютну цінність Бога, або природи, або держави. Разом з тим, культура може шукати засоби гармонізації стосунків особистості із надособистісним, втілених в природі, соціумі, культурній традиції. У цьому зв'язку специфічний прямий та зворотній зв'язок між культурою та людиною полягає у тому, що коли людина творить культуру, виступаючи при цьому у повноті своїх особистісних якостей, це накладає певний відбиток на культуру, яка, у свою чергу, стає виразником безкінечного багатства особистостей у даній культуротворчій групі. І така, сповнена особистісного смислу, культура творить людину, формує особистісні якості та виховує в ній яскраву, неповторну, унікальну індивідуальність [3, 82].

Отже, спроба виокремити особливості культурфілософського та культурологічного підходів до проблеми "культура – людина" ґрунтується, з одного боку, на основі питання про ціннісне відношення до культури. Так, філософія ставить питання про цінність самої культури для людини, а культурологія вирішує проблему цінностей, шляхом виявлення їх специфіки, адже саме цінності відрізняють одну культуру від іншої.

У цьому контексті сутність культурологічного підходу полягає у тому, що людство, суспільство та особистість виступають як суб'єкти історії і культури, які створюють та змінюють зміст та форми свого життя шляхом вироблення матеріальних, символічних та інформаційних результатів свого існування. Універсальний ціннісно-смісловий зміст соціального життя об'єднань людей як соціальних реалій, втілений у конкретних текстах, у яких цей зміст маніфестується й відповідно мови, як вербальні, так і невербальні, на яких цей зміст передається від індивіда до індивіда, від покоління до покоління та складає неповторний соціальний досвід існування того чи іншого співтовариства. Саме цей ціннісно-змістовий аспект становить предмет культурологічного пізнання, методологічну основу вивчення існування як певного суспільства, так і конкретної особистості.

Залучення у контекст культурологічного дослідження методологічних підходів історичного знання передбачає його концептуальне розуміння як відношення між сучасністю та минулим, що відповідає глибинним вимогам розвитку культури та наукової думки сучасності. Оскільки, на думку відомого німецького вченого М. Вебера, "історія – це в певному розумінні мистецтво" [2, 446], то цілком зрозумілим є неоднозначність та суб'єктивна відносність, з якими зазвичай пов'язане теоретичне ставлення до історії. Втім, будь-яке історичне дослідження передбачає певну наукову реконструкцію історії. І для таких реконструкцій характерні наступні моменти: опора на історичні факти та історичний матеріал; застосування принципів "безперервності" та "повноти" історичного пояснення; використання для історичного пояснення засобів та інструментарію різних гуманітарних наук – соціології, психології, семіотики та, власне, культурології.

Водночас характерною особливістю історичних реконструкцій є їх постійне оновлення на основі залучення новітніх методологій та сучасних способів наукового пізнання. Оскільки історія є гуманітарною дисципліною, для якої притаманна множинність точок зору на той історичний матеріал, різність інтерпретацій історичних текстів та фактів, історичних істин тощо, то історичний процес як у широкому розумінні, так і у його певних вимірах, завжди буде потребувати переосмислення у контексті нових пізнавальних парадигм. На цих самих засадах відбувається процес розвитку історії культури, осмислення якого розпочалося у надрах зародження культурологічного знання в континуумі онтологічних, теологічних та епістемологічних проблем.

З цих позицій людина з її внутрішнім світом, психологією, що є історично обумовленими, визначається як центральна фігура історичного дослідження та, власне, інтересів самого історика, адже історія – є завжди незмінно історією людей. Відповідно, постановка питання про людину як центру історичного знання визначає його комплексність, міждисциплінарність та навіть полідисциплінарність, а тим самим стає інструментом всеохоплюючого знання про людину, що відкриває різні аспекти її соціальної життєдіяльності, починаючи від відношення до природи і до висот інтелектуальної творчості. Саме ці методологічні ознаки стають вирішальними для сучасного культурологічного знання у його оцінках смислових параметрів історії культури.

В межах як історичного, так і культурологічного дослідження, спрямованого на осмислення феномена людини, першим і доволі складним завданням стає визначення кола джерел, що стають предметом вивчення. Критеріями відбору може слугувати їх репрезентативність щодо культури, яку вони представляють, насиченість фактами, які цікавлять дослідника, різноманітність, а також їх кількість. Щоправда, новітні дослідження у царині культурології показують, що не існує явищ, документів, текстів чи фактів, апіорі нецікавих для науки. Навіть мислителі, які виявлялися не креаторами, а ретрансляторами певних ідей, мали суттєвий вплив на формування світоглядної парадигми та способу мислення у своєму середовищі.

З позицій культурологічної методології пізнання нового розуміння набуває і сам історичний факт, адже минуле вивчається як сукупність подій та фактів не виключних, на яких будується уся історична наука, а на основі вивчення подій, ситуацій та форм у їх не шедевральному, а звичайному, пересічному, тривіальному вимірі, що притаманно саме їх культурологічному прочитанню. Взятий у такому вигляді історичний факт постає як важливий культурний феномен, інтерпретація якого дозволяє виявити особливості історичної динаміки культури та здійснення соціальної життєдіяльності як окремої людини, так і цілих співтовариств. Це твердження прямо кореспондується із позицією французької історичної школи "Анналів" про те, що саме досвід повсякденності може розглядатися у якості важливої складової історичного суб'єкта, а також як ключ до розуміння "ідеї" минулого та тих постійних "викликів", у відповідь на які сформувалися філософія, мистецтво, наука, політика, релігія тощо.

Особливо слід відзначити роль факту як суттєвого чинника відтворення культурно-історичного процесу. Саме у тлумаченні фактів, їх інтерпретації й узагальненні, створенні на цій основі наукової концепції історичного процесу і полягає сенс наукового дослідження. Втім, лише вивчення віднайдених фактів, без опрацювання їх у відповідному контексті та у зв'язках з іншими документами, без урахування логіки функціонування цих фактів у мистецькому просторі відповідної епохи й у розвитку культури загалом, не можна зробити правильних узагальнень. Спираючись на розроблені сучасними вченими – істориками, мистецтвознавцями, музикознавцями (М. В. Попович, С. Д. Павличко, М. Д. Копиця, М. Ю. Ржевська, В. Я. Редя та ін.) методики опрацювання різних за визначеннями фактів – науково-історичних, музично-історичних, культурно-подієвих та ін. – створюється можливість для застосування аналогічних методик для аналізу фактів культури, що складають фактологічний фундамент для створення відповідної культурологічної методології.

У зазначеному контексті слід підкреслити, що постійне оновлення та розширення спектру наукових пошуків за рахунок залучення нових історичних матеріалів та документальних джерел, дає можливість для вироблення принципово нових підходів до їх аналізу як у сфері культурології, так і в сфері інших наукових дисциплін – інформатиці, бібліотекознавстві, архівознавстві, музеєзнавстві тощо. Через використання спеціальних для кожної наукової галузі методів дослідження та відповідних дослідницьких процедур створюються нові масиви наукових знань, що підпорядковані концептуальній логіці пізнання тієї чи іншої науки.

Саме таким шляхом, крізь призму осмислення історичного досвіду культурних реалій та культурно-історичних феноменів, пов'язаних із їх виробництвом, збереженням та поширенням, створюється належне теоретичне підґрунтя для розвитку культурологічного знання, зокрема історико-культурологічного. Основою для цього є відповідний "культурний факт", виокремлений із масиву історичних джерел, осмислений та інтерпретований у відповідності із об'єктивними соціокультурними умовами. З огляду на це принципово важливим є збагачення культурологічної науки як новими, мало відомими фактами з історії культури, так і переосмислення вже відомих, але з сучасних методологічних позицій.

У зазначеному контексті особливої ваги набуває питання розширення культурологією своїх предметних сфер, вивчення яких на основі комплексного підходу дозволяє вирішувати завдання системно-структурного узагальнення досліджуваного матеріалу з метою виявлення функціонально та семантично універсальних параметрів культури, а також виявлення специфічних рис та особливостей розвитку української культури. Унікальною джерельною базою для цього стають маловідомі архівні матеріали та документи, що зберігаються у фондах різних архівних та науково-дослідних установ.

В цілому ж, коли йдеться про такий складний феномен, як людина у вимірах її історико-культурологічного осмислення, то важливим підґрунтям, на якому можливо вибудувати дослідження, виявляється аксіологічний підхід. Саме синхронічне зіставлення цінностей, а також діахронні порівняння дають змогу прослідкувати сам процес формування певних цінностей та їх ґенезу, а на цій основі визначити ключові культуротворчі коди, притаманні певній культурно-історичній епосі.

Література

1. Антология культурологической мысли / Авт.-сост. С. П. Мамонтов, А. С. Мамонтов; РАО. Университет. – М.: б. в., 1996. – 352 с.
2. Вебер М. Образ общества / М. Вебер. – М.: Юрист, 1994. – 702 с.
3. Каган М. С. Философия культуры / М. С. Каган. – СПб: ТОО ТК "Петрополис", 1996. – 416 с.
4. Философия культуры: становление и развитие / под ред. М. С. Кагана, Ю. В. Петрова, В. В. Прозерского, Э. П. Юровской. – СПб.: Изд-во "Лань", 1998. – 448 с.

5. Філософія : світ людини. Курс лекцій : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / В. Г. Табачковський [та ін.]. – К. : Либідь, 2003. – 432 с.
6. Хамитов Н. Философский словарь. Человек и мир / Н. Хамитов, С. Крылова. – К. : КНТ Центр учебной литературы, 2006. – 308 с.
7. Шейко В. М. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX – початок XXI ст.) : Монографія /В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький. – К. : Генеза, 2005. – 592 с.
8. Шелер М. Избранные произведения / Макс Шелер; пер. с нем. / пер. Денежкина А. В., Малинкина А. Н., Филлипова А. Ф.; под ред. Денежкина А. В. . – М.: Гнозис, 1994. – 490 с.

References

1. Antologiya kul'turologicheskoy mysli / Avt.-sost. S. P. Mamontov, A. S. Mamontov; RAO. Universitet. – M.: b. v., 1996. – 352 s.
2. Veber M. Obraz obshchestva / M. Veber. – M. : Yurist, 1994. – 702 s.
3. Kagan M. S. Filosofiya kul'tury / M. S. Kagan. – SPb: TOO TK "Petropolis", 1996. – 416 s.
4. Filosofiya kul'tury: stanovlenie i razvitie / pod red. M. S. Kagana, Yu. V. Petrova, V. V. Prozerskogo, E. P. Yurovskoy. – SPb.: Izd-vo "Lan", 1998. – 448 s.
5. Filosofii : svit liudyny. Kurs lektsii : navch. posibnyk dlia stud. vyshchikh navch. zakl. / V. H. Tabachkovskiy [ta in.]. – K. : Lybid, 2003. – 432 s.
6. Khamitov N. Filosofskiy slovar'. Chelovek i mir / N. Khamitov, S. Krylova. – K. : KNT Tsentru uchebnoy literatury, 2006. – 308 s.
7. Sheiko V. M. Formuvannia osnov kulturolohii v dobu tsyvilizatsiinoi hlobalizatsii (druha polovyna XIX – pochatok XXI st.) : Monohrafiia /V. M. Sheiko, Yu. P. Bohutskiy. – K. : Geneza, 2005. – 592 s.
8. Sheler M. Izbrannye proizvedeniya / Maks Sheler; per. s nem. / per. Denezhkina A. V., Malinkina A. N., Fillipova A. F.; pod red. Denezhkina A. V. . – M.: Gnozis, 1994. – 490 s.

УДК: 08.001+32

Руденко Сергій Борисович
кандидат культурології, доцент
Київського національного університету
культури і мистецтв
e-mail: rudenkosb@ukr.net

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В ДЗЕРКАЛІ "НОМЕНКЛАТУРНОЇ "КАМАСУТРИ"..." С.Д. БЕЗКЛУБЕНКА

Стаття присвячена мемуарам колишнього міністра культури УРСР С.Д. Безклубенка, в яких, зокрема, йдеться про політичну культуру радянської номенклатури. Здійснено аналіз поглядів автора на професійні, інтелектуальні, моральні якості радянських політиків, особливості перебігу боротьби між ними за владу, закономірності розвитку номенклатурної кар'єри. Для всіх, хто цікавиться історією політичної культури в Україні.

Ключові слова: С.Д. Безклубенко, Л.М.Кравчук, В.В. Щербицький, політична культура, номенклатура, історична пам'ять.

Руденко Сергей Борисович, кандидат культурологии, доцент кафедры истории Украины и музееведения Киевского национального университета культуры и искусств

Политическая культура советской власти в зеркале "Номенклатурной "Камасутры..." С.Д.Безклубенко

Исследование номенклатуры как советского правящего класса имеет практическое значение, так как современная власть в бывших советских республиках имеет выраженный номенклатурный субстрат. Освещена теневая сторона политической культуры советских партийных боссов сквозь призму мемуаров С.Д.Безклубенко. В соответствии с результатами исследования раскрыта паразитическая сущность номенклатуры, выявлены её скрытые корпоративные черты, в частности приоритет карьеризма и подхалимства над профессионализмом, пренебрежение законами, профанация демократии, мафиозный характер коммуникаций в среде партийных бонз.

Ключевые слова: С.Д.Безклубенко, Л.М.Кравчук, В.В.Щербицкий, О.С.Капто, политическая культура, номенклатура, историческая память, советская власть.

Rudenko Serhiy, Ph.D. (Culturology, Cultural Anthropology), Associate Professor of the Department of History of Ukraine and Museology, Kyiv National University of Culture and Arts

Political culture of the soviet power in the mirror of Bezclubenko's "Nomenclature's "Kamasutra..."

The article is devoted to researching of the book, which wittily called "Nomenclature Kamasutra: office romance in Brezhnev period". This is the memories, written by S.D.Bezclubenko – the former minister of culture in Soviet Ukraine. S.B.Rudenko analyzed views of Bezclubenko on such qualities of politicians in Soviet Union as the professionalism, their intellectual level, moral values. Under review were also struggle for power between partocrats, patterns of development career of bosses of nomenclatura, features of these processes in Ukraine. Rudenko compares the research results S.D.Bezclubenko and other researchers nomenclatura: M.S.Voslenski and M.Ѓilas. For all, who interesting in soviet political culture.